

Nr 46.

Ankom till riksdagens kansli den 7 juni 1943 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 2, 3, 5 och 6 §§ lagen den 24 mars 1916 (nr 90) angående verkställighet av straffarbete och fängelsestraff.

Genom en den 14 maj 1943 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 256, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade förslag till

L a g

om ändrad lydelse av 2, 3, 5 och 6 §§ lagen den 24 mars 1916 (nr 90) angående verkställighet av straffarbete och fängelsestraff.

Härigenom förordnas, att 2, 3, 5 och 6 §§ lagen den 24 mars 1916 angående verkställighet av straffarbete och fängelsestraff¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

2 §.

Den, som — — — tilldelas honom.

Ej må han förskaffa sig eller emottaga underhåll, beklädnad eller annat utöver vad honom vid straffanstalten tillhandahålles; dock äger fångvårdsstyrelsen medgiva undantag beträffande böcker och annat som kan bereda fången nyttig sysselsättning under fritid.

Av annan — — — till undantag.

Oberoende av omständigheter, varom nyss är sagt, må tillstånd meddelas fånge, vilken ej undergår straffskärpning, att emottaga besök av maka, föräldrar, barn, syskon eller andra närstående, där ej ordningen eller säkerheten inom straffanstalten kan därigenom äventyras eller besöket anses eljest kunna verka skadligt. Anmälan om sådant besök skall ske hos straffanstaltens styresman, som skall för besök bestämma lämplig tid samt, om han så aktar nödigt, förordna, att under besöket fångvårdstjänsteman skall vara tillstädes.

Brev eller — — — hövisk form.

Vid tillämpning — — — avtjänad strafftid.

¹ Senaste lydelse, se beträffande 5 § 1934: 130 och beträffande 6 § 1921: 186.

3 §.

Då fånge — — — särskilda bestämmelser.

Vill och — — — mildra skärpningen.

Fångens maka, föräldrar, barn, syskon eller andra fången närstående personer må besöka honom i straffanstalten, såframt ej ordningen eller säkerheten inom densamma kan därigenom äventyras. Anmälan om sådant besök skall ske hos straffanstaltens styresman, som skall för besök bestämma lämplig tid samt, om han så aktar nödigt, förordna, att under besöket fångvårdstjänsteman skall vara tillstädes. Av andra än nu nämnda personer samt de i 2 § tredje stycket omförmälda må fången ej emottaga besök, där ej styresmannen finner skäl att därtill lämna tillstånd. Undergår fången straffskärpning, tillämpas i fråga om besök de i 2 § tredje stycket meddelade bestämmelser.

Brev eller — — — finnes olämpligt.

5 §.

Fånge, som — — — tillfälligtvis påkallas.

Där det med hänsyn till fångens vård, arbete eller behandling finnes lämpligt, må cellen under arbetstid hållas öppen samt åt fången anförtros att inom straffanstalten uträtta ärenden, vilka sammanhånga med hans arbete, eller att utföra arbete gemensamt med andra fångar. Innan fånge avtjänat sex månader eller, om han vid straffets början ej fyllt tjuguet år, tre månader av strafftiden må dock vad nu sagts tillämpas endast om särskilda skäl därtill föranleda. Förordnande härom meddelas av fångvårdsstyrelsen eller, efter dess bemyndigande, av straffanstaltens styresman.

Genom noggrann tillsyn och på annat lämpligt sätt skall förebyggas, att fången träder i förbindelse med andra fångar i vidare mån än som påkallas av hans vistelse utom cellen i enlighet med vad i första och andra styckena stadgas. Där fången så önskar, må anordningar vidtagas, som förhindra att fången vid vistelse utom cellen blir sedd av andra fångar.

Fånge, åt vilken anförtros att utföra arbete gemensamt med andra fångar, må sysselsättas med arbete utom straffanstaltens slutna område, såvida förbindelse mellan fången och obehöriga därvid förhindras. Förordnande härom meddelas av fångvårdsstyrelsen eller, efter dess bemyndigande, av straffanstaltens styresman. Överflyttas fången till fångkoloni, skall med avseende å hans vistelse därstädes vad i 6 § första stycket är föreskrivet lända till efterrättelse, om ej fångvårdsstyrelsen annorlunda förordnar.

6 §.

Straff i gemensamhet skall genom fångarnas fördelning i grupper eller på annat lämpligt sätt så anordnas, att fara för skadlig inverkan fångarna emellan såvitt möjligt förebygges. Under sovtid skall fånge, som undergår straff i gemensamhet, städse hållas avstängd från andra fångar; dock må undantag härutinnan äga rum vid fångkoloni.

Har fånge — — — arbete utomhus.

Fånge, som undergår straff i gemensamhet, må sysselsättas med arbete utom straffanstaltens slutna område. Där fångvårdsstyrelsen det medgiver, må fången sysselsättas med arbete hos enskild arbetsgivare. Förbindelse mellan fången och obehöriga skall såvitt möjligt förhindras.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1943.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 19 november 1942 har fångvårdsstyrelsen framlagt förslag till lag om ändrad lydelse av 2, 5 och 6 §§ lagen den 24 mars 1916 om verkställighet av straffarbete och fängelsestraff, vilket förslag avser att vid straffverkställigheten möjliggöra större hänsynstagande till individuella förhållanden.

Innebörden av fångvårdsstyrelsens förslag framgår av följande sammanställning över nuvarande och föreslagen lydelse av de särskilda paragraferna.

Nuvarande lydelse.

Fångvårdsstyrelsens förslag.

2 §.

Den, som undergår straffarbete, skall hållas till arbete som av vederbörande fångvårdsmyndighet för honom bestämmes. Där så lämpligen kan ske, skall arbetet vara av beskaffenhet att bereda fången tillfälle till förkovran i hans yrke eller till annan utbildning, som kan främja utsikterna för honom att efter frigivningen försörja sig, och bör vid valet av arbete hänsyn tagas till hans håg och fallenhet. Till andel i inkomst för arbetet äge han ej rätt; dock kan för flit och ordentlighet i arbetet i förening med gott uppförande arbetspremie tilldelas honom.

Ej må han förskaffa sig eller emottaga underhåll, beklädnad eller annat utöver vad honom vid straffanstalten tillhandahålles.

Ej må han förskaffa sig eller emottaga underhåll, beklädnad eller annat utöver vad honom vid straffanstalten tillhandahålles, dock att han i den omfattning fångvårdsstyrelsen bestämmer må förskaffa sig eller emottaga litteratur eller annat som är ägnat att underlätta ett med hänsyn till hans fosteran och framtida utkomst lämpligt användande av fritiden.

Av annan än vid straffanstalten anställd bevakningstjänsteman, läkare eller präst samt de personer, som hava uppsikt över straffanstalten eller där, till följd av tjänstebefattning eller fångvårdsstyrelsens beslut, äga tillträde, må fången ej mottaga besök, med mindre straffanstaltens styresman *prövar omständigheter av särskild vikt föranleda till undantag.*

Sedan tre månader från straffets början förflutit, må oberoende av omständigheter, varom nyss är sagt, tillstånd meddelas fånge, vilken ej undergår straffskärpning, att emottaga besök av maka, föräldrar, barn, syskon eller andra närstående, där ej ordningen eller säkerheten inom straffanstalten kan därigenom äventyras eller besöket anses eljest kunna verka skadligt. Anmälan om sådant besök skall ske hos straffanstaltens styresman, som skall för besök bestämma lämplig tid samt, om han så aktar nödigt, förordna,

Av annan än vid straffanstalten anställd bevakningstjänsteman, läkare eller präst samt de personer, som hava uppsikt över straffanstalten eller där, till följd av tjänstebefattning eller fångvårdsstyrelsens beslut, äga tillträde, må fången ej mottaga besök, med mindre straffanstaltens styresman *därtill lämnat tillstånd. Tillstånd att emottaga besök av maka, föräldrar, barn, syskon eller andra närstående må meddelas fånge, som ej undergår straffskärpning, där ej ordningen eller säkerheten inom straffanstalten kan därigenom äventyras eller besöket anses eljest kunna verka skadligt. Anmälan om sådant besök skall ske hos straffanstaltens styresman, som skall för besöket bestämma lämplig tid, samt, om han så aktar nödigt, förordna, att under besöket bevakningstjänsteman skall vara tillstädes. Tillstånd att emottaga besök av andra än nyss nämnda närstående kan allenast meddelas fånge, därest*

Nuvarande lydelse.

Fångvårdsstyrelsens förslag.

att under besöket bevakningstjänsteman skall vara tillstädes.

omständigheter av särskild vikt för fången prövas föreligga för besöket.

Brev eller annat skriftligt meddelande eller bud till eller från annan inom eller utom straffanstalten må icke av fången avsändas eller emottagas, utan att straffanstaltens styresman, efter prövning i varje fall, lämnar tillstånd därtill. Fången må dock icke förvägras att till svensk myndighet avsända skriftlig framställning, såvitt den är avfattad i hövisk form.

Vid tillämpning av ovan givna bestämmelser skall, där så lämpligen kan ske, iakttagas, att gradvis inträdande förmåner beredas fången i mån av gott uppförande och avtjänad strafftid.

5 §.

Fånge, som undergår straff i enrum, skall hållas innesluten i cell, där ej hans vistelse utom densamma betingas av deltagande i gudstjänst, skolundervisning, rörelse i fria luften eller gymnastik eller ock av omständigheterna tillfälligtvis påkallas.

Sedan fånge, som vid straffets början ej fyllt tjuguet år, avtjänat tre månader av strafftiden, samt annan fånge av strafftiden avtjänat sex månader, må, där med hänsyn till fångens vård, arbete eller behandling så finnes lämpligt, cellen under arbetstid hållas öppen ävensom åt sådan fånge anförtros att inom straffanstalten uträtta ärenden, vilka sammanhånga med hans arbete, eller att utföra arbete gemensamt med andra fångar.

Sedan fånge, som vid straffets början ej fyllt tjuguet år, avtjänat tre månader av strafftiden, samt annan fånge av strafftiden avtjänat sex månader, må, där med hänsyn till fångens vård, arbete eller behandling så finnes lämpligt, cellen under arbetstid hållas öppen ävensom åt sådan fånge anförtros att inom straffanstalten uträtta ärenden, vilka sammanhånga med hans arbete, eller att utföra arbete gemensamt med andra fångar. När särskilda skäl därtill äro, må fångvårdsstyrelsen eller, efter dess bemyndigande, anstaltens styresman anförtro fånge, som avtjänat kortare tid av straffet än nyss sagts, att utföra arbete gemensamt med andra fångar.

Genom noggrann tillsyn och på annat lämpligt sätt skall förebyggas, att fången träder i förbindelse med andra fångar i vidare mån än som påkallas av arbete, fången har att utföra. Därjämte skola, beträffande fånge som vid straffets början ej fyllt tjuguet år, under de tre första månaderna av strafftiden samt, i fråga om annan fånge, under de sex första månaderna anordningar vidtagas, som förhindra fången jämväl vid vistelse utom cellen att se andra fångar.

Genom noggrann tillsyn och på annat lämpligt sätt skall förebyggas, att fången träder i förbindelse med andra fångar i vidare mån än som påkallas av hans vistelse utom cellen i enlighet med vad i första och andra styckena stadgas. Där fången så önskar, må anstaltens styresman vidtagna åtgärder till förhindrande av att fången vid vistelse utom cellen blir sedd av andra fångar.

Fånge, åt vilken anförtros att utföra arbete gemensamt med andra fångar, må kunna överflyttas till sådan med odlingsföretag förordnad anstalt, som är anordnad för särskilt pålitliga fångar, och skall med avseende å hans vistelse därstädes vad i 6 § första stycket är föreskrivet lända till efterrättelse.

Fånge, åt vilken anförtros att utföra arbete gemensamt med andra fångar, må, där fångvårdsstyrelsen så förordnar, kunna sysselsättas med arbete utom straffanstaltens slutna område, såvida förbindelse mellan fången och obehöriga därvid förhindras. Meddelas sådant förordnande, äger fångvårdsstyrelsen föreskriva, att med avseende å fångens behandling skall gälla vad i 6 § första stycket är föreskrivet.

6 §.

Straff i gemensamhet skall genom fångarnas fördelning i grupper eller på annat lämpligt sätt så anordnas, att fara för skadlig inverkan fångarna emellan såvitt möjligt förebygges. Under sovtid skall fånge, som undergår straff i gemensamhet, städs hållas avstängd från andra fångar; dock må undantag härutinnan äga rum vid sådan med odlingsföretag förordnad anstalt, som är anordnad för särskilt pålitliga fångar.

Straff i gemensamhet skall genom fångarnas fördelning i grupper eller på annat lämpligt sätt så anordnas, att fara för skadlig inverkan fångarna emellan såvitt möjligt förebygges. Under sovtid skall fånge, som undergår straff i gemensamhet, städs hållas avstängd från andra fångar; dock må undantag härutinnan äga rum vid fångkoloni.

Nuvarande lydelse.

Fångvårdsstyrelsens förslag.

Har fånge, som hålles till straff i gemensamhet, under längre tid sysselsatts med arbete huvudsakligen inomhus, skall han, där så lämpligen kan ske, någon tid före frigivningen helt eller delvis hållas till arbete utomhus.

Fånge, som undergår straff i gemensamhet, må kunna sysselsättas med arbete utom straffanstaltens slutna område, såvida förbindelse mellan fången och obehöriga därvid förhindras.

Fånge, som undergår straff i gemensamhet, må kunna sysselsättas med arbete utom straffanstaltens slutna område, dock att, där fråga är om arbete hos enskild arbetsgivare, tillstånd därtill skall meddelas av fångvårdsstyrelsen.

Yttranden över fångvårdsstyrelsens förslag ha, efter remiss, inkommit från justitiekanslersämbetet samt riksdagens justitieombudsman och militieombudsman ävensom från svenska fångvårdssällskapet och Sveriges fångvårdsmannaförbund.

I de avgivna yttrandena har fångvårdsstyrelsens förslag tillstyrkts eller i huvudsak lämnats utan erinran. *Fångvårdssällskapet* har därvid anfört, att en del av de föreslagna ändringarna redan tillämpades. Även *fångvårdsmannaförbundet* har uttalat, att de föreslagna ändringarna i flera avseenden endast innebure ett lagfästande av vad som redan ansetts nödvändigt att tillämpa för att icke straffverkställigheten skulle få en prägel av efterblivenhet i förhållande till den allmänna humanitära utvecklingen.

Beträffande motiveringen till de särskilda bestämmelserna i fångvårdsstyrelsens förslag och det närmare innehållet i de däröver avgivna yttrandena finnes en redogörelse å sid. 6—11 i propositionen, vartill utskottet hänvisar.

I propositionen anför *t. f. chefen för justitiedepartementet, statsrådet Bergquist*, följande:

»De av fångvårdsstyrelsen föreslagna ändringarna i 1916 års lag om verkställighet av straffarbete och fängelsestraff ha i de avgivna yttrandena tillstyrkts eller i huvudsak lämnats utan anmärkning. Den granskning av förslaget som ägt rum inom justitiedepartementet har ej heller i något mera väsentligt hänseende givit anledning till erinran mot förslaget. Jag tillstyrker därför att detta lägges till grund för lagstiftning. Därvid vill jag emellertid understryka att lagändringarna såtillvida bliva av provisorisk natur som det enligt Kungl. Maj:ts beslut den 31 december 1942 ankommer å strafflagberedningen att till behandling upptaga spörsmål rörande verkställighet av frihetsstraff. Denna utredning kan givetvis föranleda mera djupgående ändringar.

Beträffande de särskilda stadgandena må framhållas följande. Den föreslagna undantagsbestämmelsen i 2 § andra stycket om rätt för fånge att förskaffa sig litteratur m. m. torde böra bestämmas att avse böcker och annat som kan bereda fången nyttig sysselsättning under fritid. Utvidgningen av den i tredje och fjärde styckena reglerade rätten för straffånge att mottaga besök synes lämpligen böra genomföras på det sättet att den nuvarande tidsbegränsningen för närstående i fjärde stycket borttages. I anledning av erinran i fångvårdssällskapets yttrande synes därjämte i sistnämnda stycke ävensom i motsvarande bestämmelse i 3 § rörande fånge, som undergår

fängelse, ordet bevakningstjänsteman böra utbytas mot fångvårdstjänsteman. Att, på sätt fångvårdssällskapet jämväl föreslagit, såsom hinder för mottagande av besök upptaga — förutom straffskärpning — extra judiciell bestraffning lärer ej vara erforderligt med hänsyn till den prövningsrätt i fråga om besök som tillkommer styresmannen. Fångvårdsmannaförbundets hemställan om medgivande för straffånge att under vissa förutsättningar för egna medel inköpa s. k. premievaror torde ej böra upptagas i detta sammanhang utan övervägas vid det fortsatta reformarbetet.

Beräffande bestämmelserna i 5 § om fångar som avtjäna straff i enrum anser jag att ändringen i andra stycket bör avse ej blott att, såsom fångvårdsstyrelsen föreslagit, giva möjlighet att låta sådan fånge utföra arbete gemensamt med andra fångar utan även att bereda utrymme för övriga lättnader som omförmälas i andra stycket, nämligen öppethållande av celldörr och uträttande av ärenden. Denna utvidgning föranleder även redaktionell omarbetning av nämnda stycke. Med anledning av den av fångvårdsstyrelsen i fjärde stycket föreslagna bestämmelsen, att fånge som åtnjuter arbetsgemensamhet skulle få sysselsättas med arbete utom straffanstaltens slutna område, har fångvårdssällskapet uttalat betänkligheter mot att förordnande härom skulle kunna meddelas endast av fångvårdsstyrelsen. Denna erinran synes i viss mån vara befogad. Vid flera straffanstalter finnas trädgårdsanläggningar som äro belägna utanför anstalternas slutna områden. Att kräva fångvårdsstyrelsens medgivande i varje särskilt fall för att fånge skall få sysselsättas med arbete vid sådan anläggning synes innebära en onödig omgång. Såsom i yttrandet erinras kan även inträffa, att förflyttning av fånge från en anstalt till en därtill ansluten fångkoloni bör kunna ske utan dröjsmål. Det torde vara lämpligt, att fångvårdsstyrelsen äger utfärda ett generellt medgivande för fall av antydd art. Ifrågavarande bestämmelse torde därför böra innehålla att förordnande om fånges sysselsättande med arbete utom anstaltens slutna område meddelas av fångvårdsstyrelsen eller, efter dess bemyndigande, av styresmannen.

Till nyssnämnda bestämmelse i 5 § har i förslaget fogats föreskrift, att fångvårdsstyrelsen skall äga förordna att stadgandena i 6 § första stycket skola äga tillämpning å fånge som arbetar gemensamt med andra fångar. Denna föreskrift torde böra underkastas viss jämkning. Den sakliga innebörden av att 6 § första stycket blir tillämpligt är väsentligen, att fången icke skall hållas i enrum under fritid, med undantag dock för sovtid. Den helgemensamhet som detta innebär synes emellertid icke böra tillämpas i andra fall än då fången är överflyttad till fångkoloni, då den å andra sidan i regel torde vara nödvändig redan på grund av de särskilda förhållandena. Med hänsyn härtill synes ifrågavarande föreskrift böra innehålla att, om fången överflyttas till fångkoloni, 6 § första stycket skall lända till efterrättelse med avseende å hans vistelse därstädes, såframt ej fångvårdsstyrelsen annorlunda förordnar.

Vad slutligen angår stadgandena i 6 § om gemensamhetsfångar torde i fångvårdsstyrelsens förslag böra vidtagas den ändringen, att nuvarande före-

skrift om förhindrande av förbindelse mellan fången och obehöriga bibehålles med den jämkning som föranledes av att fånge skall kunna sysselsättas med arbete hos enskild arbetsgivare. Enär för sådant arbete skall krävas tillstånd av fångvårdsstyrelsen, torde det ej vara påkallat att, såsom militieombudsmannen ifrågasatt, i lagen uppställa särskilda förutsättningar för tillämpligheten av bestämmelsen. Jag vill emellertid understryka angelägenheten av att stor varsamhet iakttages vid meddelande av tillstånd för fånge att arbeta hos enskild arbetsgivare.

Utöver vad nu angivits torde endast böra göras vissa redaktionella jämkningar i förslaget.

De föreslagna lagändringarna torde böra träda i kraft den 1 juli 1943.»

Lagrådet har lämnat det upprättade lagförslaget utan erinran.

Utskottet har vid sin granskning av det framlagda lagförslaget icke funnit *Utskottet.* anledning till erinran mot detsamma och får alltså hemställa,

att förevarande proposition, nr 256, måtte av riksdagen bifallas.

Stockholm den 7 juni 1943.

På första lagutskottets vägnar:

K. SCHLYTER.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit
från första kammaren: herrar *Schlyter, Gärde, Wagnsson, Branting, Karl Johan Olsson, Ahlkvist, Olofsson* och *Lodenius*;

från andra kammaren: herrar *Lindqvist, Hedlund* i Östersund, *Berg, Lindberg* i Stockholm, *Werner, Lindahl, Birke* och *Andersson* i Mölndal.
